

Μαθαίνοντας στο σχολείο για το γλωσσικό δανεισμό

Θεωρητική διερεύνηση των πτυχών του γλωσσικού δανεισμού μέσα από την καταγραφή και παρουσίαση των ισχυουσών απόψεων.

Η πρώτη δραστηριότητα που προτείνουμε εμπλέκει τους μαθητές στη διαδικασία να διερευνήσουν, μέσα από τα κατάλληλα κείμεναⁱ, τη φύση και τις πτυχές του γλωσσικού δανεισμού, καθώς και τις ιδεολογικές προεκτάσεις που προσλαμβάνει. Η διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει σε δύο επιμέρους φάσεις:

I. Σε πρώτη φάση οι μαθητές θα διερευνήσουν το γλωσσικό δανεισμό από θεωρητική και επιστημονική σκοπιά, μέσα από τη μελέτη ορισμένων κειμένων, τα οποία περιγράφουν τη φύση και τις επιμέρους όψεις του φαινομένου με εύληπτο αλλά επιστημονικά έγκυρο τρόπο. Θεωρούμε ότι είναι κατάλληλα να εξυπηρετήσουν το σκοπό αυτά τα κείμενα των Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2001), Παπαναστασίου (2001) και Χατζησαββίδη (1999). Τα κείμενα αυτά, τα οποία καταγράφονται στη βοηθητική βιβλιογραφία που παρατίθεται στο τέλος αυτού του κειμένου, είναι προσβάσιμα και μέσω του διαδικτύουⁱⁱ.

Στρατηγική εφαρμογής: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και τα μέλη κάθε ομάδας αναλαμβάνουν:

- α) να μελετήσουν ένα από τα τρία αυτά κείμενα και στη συνέχεια να το συζητήσουν μεταξύ τους και, αν χρειαστεί, να θέσουν τυχόν απορίες τους στον εκπαιδευτικό,
- β) να προετοιμάσουν μία προφορική εισήγηση μέσα από την οποία θα εξηγήσουν στους υπόλοιπους συμμαθητές τους τα βασικά σημεία του περιεχομένου του ή/και γ) να συντάξουν γραπτό κείμενο με το οποίο θα συνοψίζουν το περιεχόμενο του κειμένου που έχουν μελετήσει.
- δ) οι μαθητές, με τη συνεργασία του δασκάλου, καταλήγουν σε μία σύνθεση των πληροφοριών που έχουν αντλήσει μέσα από τα κείμενα που έχουν μελετήσει με άξονες ορισμένα βασικά σημεία που μπορούν να τεθούν με τη μορφή ερωτημάτων (όπως, «τι είναι δανεισμός;», «ποιες οι μορφές του», «ποια τα αίτιά του», «ποιες οι πηγές δανεισμού για την ελληνική»).

II. Στην επόμενη φάση οι μαθητές θα διερευνήσουν τις ιδεολογικές διαστάσεις που αποδίδονται στο ζήτημα του γλωσσικού δανεισμού και τις σχετικές αντικρουόμενες

απόψεις που διατυπώνονται. Θα διαβάσουν κείμενα ή αποσπάσματα κειμένων, στα οποία υποστηρίζονται διαφορετικές απόψεις σχετικά με τις διαστάσεις που έχει πάρει το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και τις επιπτώσεις του σε σχέση με τη γλωσσική και εθνική ταυτότητα του σύγχρονου ελληνικού λαού. Ο σκοπός αυτής της διαδικασίας είναι να αντιμετωπίσουν κριτικά αυτές τις απόψεις και να διαμορφώσουν δική τους γνώμη πάνω στο θέμα, την οποία θα εκθέσουν μέσα από την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.

Ο εκπαιδευτικός θα επιλέξει αντιπροσωπευτικά κείμενα ή αποσπάσματα κειμένων που θα πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, προκειμένου να είναι κατάλληλα, για να αξιοποιηθούν στη σχολική τάξηⁱⁱⁱ. Οι προϋποθέσεις αυτές θεωρούμε ότι είναι κυρίως οι ακόλουθες: α) η συντομία ή τουλάχιστον η περιορισμένη έκταση, ώστε να μην είναι ιδιαιτέρως χρονοβόρα η μελέτη τους μέσα στη σχολική τάξη και να αποφευχθεί η ανάγκη ‘προετοιμασίας’ των μαθητών στο σπίτι, β) οι απόψεις και η επιχειρηματολογία τους να εκτίθενται με σαφήνεια, ώστε να μπορούν οι μαθητές να κατανοήσουν το περιεχόμενο και τη συλλογιστική τους, χωρίς να διαθέτουν ιδιαίτερη προπαιδεία.

Κρίνουμε απαραίτητο στην αρχή να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με κείμενα που εκφράζουν τις ευρύτερα διαδεδομένες και πιο έντονα υποστηριζόμενες απόψεις γύρω από το γλωσσικό δανεισμό. Θεωρούμε σκόπιμο να τους εμπλέκουμε στη διαδικασία θεωρητικής διερεύνησης ενός θέματος, λαμβάνοντας ως αφετηρία αυτό που τους είναι πιο γνωστό και οικείο. Οι απόψεις σχετικά με τον γλωσσικό δανεισμό οι οποίες πιστεύουμε ότι έχουν ευρύτερη διάδοση είναι αυτές που διατυπώνονται σε εντονότερο τόνο, είναι δηλαδή οι απόψεις όσων υποστηρίζουν ότι το φαινόμενο συνιστά σοβαρό κίνδυνο αλλοίωσης της φυσιογνωμίας της ελληνικής γλώσσας, συρρίκνωσης του εκφραστικού πλούτου της, πράγμα που με τη σειρά του απειλεί την εθνική ταυτότητα των σύγχρονων Ελλήνων.

Προτείνουμε να χρησιμοποιηθούν ως αντιπροσωπευτικά αυτής της κινδυνολογικής στάσης απέναντι στο γλωσσικό δανεισμό ορισμένα χαρακτηριστικά αποσπάσματα από το βιβλίο του Γ. Καλλιόρη *Γλωσσικός Αφελληνισμός* (1993)^{iv} καθώς και ορισμένα από άρθρα ή επιστολές δημοσιευμένα σε εφημερίδες^v. Ωστόσο, παρόλο που η κινδυνολογία γύρω από το θέμα είναι αυτή που έχει την ισχυρότερη φωνή, τα δημοσιεύματα που απαντούν με ψύχραιμη επιχειρηματολογία σε αυτή είναι περισσότερα^{vi}.

Στρατηγική εφαρμογής: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και αναλαμβάνουν τα εξής:

α) κάθε ομάδα μελετά και συζητά διαφορετικό κείμενο ή διαφορετικά αποσπάσματα κειμένων.

β) κάθε ομάδα προετοιμάζει προφορική εισήγηση μέσα από την οποία εξηγεί στους συμμαθητές της τις απόψεις και τα επιχειρήματα του συγγραφέα και τη δική της κριτική τοποθέτηση, είτε αυτή είναι ενιαία είτε όχι.

γ) Οι μαθητές επιχειρούν να συνθέσουν τις επιμέρους απόψεις και εισηγούνται τη δική τους θέση και επιχειρηματολογία πάνω στο ζήτημα (γραπτά ή προφορικά/ σε ομάδες ή, σε περίπτωση διαφωνίας, ατομικά).

ⁱ Θα τους διανεμηθούν φωτοτυπημένα ή, για όσα είναι δημοσιευμένα στο διαδίκτυο, θα τους δοθούν οι διευθύνσεις στις οποίες μπορούν να τα αναζητήσουν.

ⁱⁱ Οι σχετικές ηλεκτρονικές διευθύνσεις παρατίθενται μαζί με τη βιβλιογραφία.

ⁱⁱⁱ Πιστεύουμε ότι τα κείμενα που προτείνουμε στη βιβλιογραφία αποτελούν επαρκή 'τράπεζα υλικού' από την οποία ο δάσκαλος μπορεί να αντλήσει ό,τι κρίνει καταλληλότερο. Εννοείται ότι μπορεί να στηριχθεί και σε προσωπική έρευνα.

^{iv} Το σύγγραμμα αυτό παρέχει άφθονο υλικό από το οποίο ο δάσκαλος μπορεί να επιλέξει κατάλληλα αποσπάσματα, που θα μπορούσαν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών.

^v Αρκετά κατάλληλο είναι το κείμενο του Βαρβιτσιώτη (ΤΟ ΒΗΜΑ, 14-09-2003) και του Μπαμπινιώτη (ΤΟ ΒΗΜΑ, 30-03-1997).

^{vi} Τα περισσότερα άρθρα που περιλαμβάνονται στην προτεινόμενη βιβλιογραφία προσεγγίζουν το ζήτημα ψύχραιμα και με σοβαρή επιχειρηματολογία. Από αυτά μπορεί να επιλέξει ο εκπαιδευτικός να χρησιμοποιήσει στην τάξη αυτά που κρίνει καταλληλότερα για το επίπεδο των μαθητών και για τους επιμέρους διδακτικούς στόχους που θα θέσει.